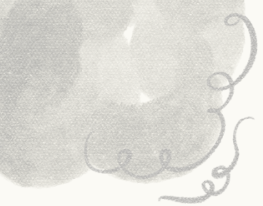

ДИТЯЧА ПСИХОЛОГІЯ

ІНФОГРАФІЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ А2 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

ВІЗУАЛЬНИЙ ПУТІВНИК КЛЮЧОВИМИ ТЕМАМИ КУРСУ
НАОЧНЕ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ОСНОВНИХ КОНЦЕПЦІЙ ТА ТЕОРІЙ ДЛЯ ЛЕГКОГО ЗАСВОЄННЯ

Укладач: Шимко Олександр Юрійович, викладач дитячої психології, педагогіки та фахових методик спеціальності А2 Дошкільна освіта, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії».

Рецензент: Горкуненко Петро Петрович, керівник коледжу, кандидат педагогічних наук, викладач-методист вищої кваліфікаційної категорії Відокремленого структурного підрозділу «Сарненський педагогічний фаховий коледж Рівненського державного гуманітарного університету»

Інфографічний посібник розроблений для студентів спеціальності А2 Дошкільна освіта з метою наочного представлення ключових концепцій та теорій дитячого розвитку. В ньому охоплено фундаментальні закономірності психічного становлення дитини від народження до 6 (7) років. Структура курсу включає вивчення предмета й методів психології, аналіз діяльності дошкільників та етапів розвитку особистості. Завдяки візуальному путівнику складні психологічні процеси стають доступними для легкого засвоєння та практичного застосування майбутніми педагогами. Цей посібник — це цінне доповнення до навчального арсеналу студента. Він не лише робить процес вивчення дитячої психології більш цікавим та доступним, але й допомагає сформувати міцний візуально-концептуальний каркас знань, який значно полегшує входження в дисципліну та подальше її поглиблене вивчення.

Рекомендовано цикловою комісією викладачів педагогіки, психології та фахових методик спеціальностей 013 Початкова освіта, 012 Дошкільна освіта.
Протокол № 5 від «05» січня 2026 р.

ЗМІСТ

Загальна інформація про курс.....	4
Розділ 1. Загальні засади дитячої психології	
<i>Предмет, завдання і методи дитячої психології.....</i>	<i>5-6</i>
<i>Психічний розвиток дошкільників.....</i>	<i>7-8</i>
<i>Періодизація психічного розвитку.....</i>	<i>9-11</i>
Розділ 2. Психологічна характеристика діяльності дітей дошкільного віку	
<i>Поняття про діяльність.....</i>	<i>12-13</i>
<i>Спілкування.....</i>	<i>14-15</i>
<i>Гра.....</i>	<i>16</i>
<i>Праця.....</i>	<i>17</i>
<i>Навчання.....</i>	<i>18</i>
<i>Зображувальна діяльність.....</i>	<i>19</i>
Розділ 3. Психологічні особливості дитини на різних вікових етапах	
<i>Немовлячий вік.....</i>	<i>20-25</i>
<i>Ранній вік.....</i>	<i>26</i>
Розділ 4. Розвиток пізнавальної та емоційно-вольової сфери дошкільника	
<i>Пам'ять.....</i>	<i>27</i>
<i>Увага.....</i>	<i>28-29</i>
<i>Мислення.....</i>	<i>30</i>
<i>Уява.....</i>	<i>31</i>
<i>Емоції.....</i>	<i>32-33</i>
Розділ 5. Формування особливості дитини та готовність до школи	
<i>Формування особистості в сім'ї.....</i>	<i>34</i>
<i>Темперамент.....</i>	<i>35-36</i>
<i>Здібності.....</i>	<i>37-38</i>
<i>Готовність до школи</i>	<i>39-40</i>

КУРС «ДИТЯЧА ПСИХОЛОГІЯ»: ВАШ ПУТІВНИК

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КУРС

ОБОВ'ЯЗКОВА ДИСЦИПЛІНА

Для студентів спеціальності
А2 Дошкільна освіта

МЕТА ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ

ГОЛОВНА МЕТА КУРСУ

Сформувати систему знань
про психічний розвиток дитини
для застосування на практиці

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Розвиток аналітичного
мислення, вміння вчитися,
працювати в команді та
приймати рішення

СПЕЦІАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Здатність застосовувати
психологічні концепції та
методи діагностики в
роботі з дітьми

СТРУКТУРА КУРСУ: ОСНОВНІ РОЗДІЛИ

РОЗДІЛ 1: ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

Предмет, завдання та
методи дитячої психології

РОЗДІЛ 2: ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКА

Гра, спілкування, навчання
та інші види діяльності

РОЗДІЛИ 3-5: ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА ОСОБИСТІСТЬ

Психологічні особливості
від народження
до готовності до школи

ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ (3 КРЕДИТИ ЄКТС)

Показник	Кількість годин	90 годин
АУДИТОРНІ ЗАНЯТТЯ	64 години	
САМОСТІЙНА РОБОТА	26 годин	

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ЩО БУДУТЬ ЗНАТИ СТУДЕНТИ

Вікові особливості дітей,
методи діагностики та
основи психології дитини

ЩО БУДУТЬ ВМІТИ СТУДЕНТИ

Аналізувати психологічні
особливості, проводити
діагностику та
інтерпретувати результати

ДИТЯЧА ПСИХОЛОГІЯ: ЩО ЦЕ ТА З ЧИМ ПОВ'ЯЗАНА

ПРЕДМЕТ ТА МІСЦЕ У НАУЦІ

ЩО ВИВЧАЄ ДИТЯЧА ПСИХОЛОГІЯ?

Факти та закономірності психічного розвитку дитини від народження до 7 років.

ГОЛОВНА МЕТА

Дослідити закони виникнення та становлення психічних процесів, якостей і властивостей дитини.

ЕТАПИ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

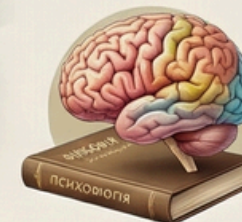

ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ НАУКАМИ

ФІЛОСОФІЯ

Надає загальні закони розвитку та методи пізнання для вивчення свідомості дитини.

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Забезпечує базовими знаннями про психіку, необхідними для аналізу дитячої діяльності.

АНАТОМІЯ ТА ФІЗІОЛОГІЯ

Допомагає зрозуміти розвиток нервової системи та вищої нервової діяльності дитини.

ПЕДАГОГІКА

Тісна взаємодія: педагогіка спирається на психологію для ефективного виховання та навчання.

ЯК ВИВЧАЮТЬ ПСИХІКУ ДИТИНИ: МЕТОДИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

ОСНОВНІ МЕТОДИ

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Цілеспрямоване сприймання психічних явищ у природних умовах без втручання дослідника.

ВИДИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Розрізняють суцільні/вибіркові, повні/часткові, включені/приховані спостереження.

ЕКСПЕРИМЕНТ

Дослідник навмисно створює умови для вивчення психологічних особливостей дитини.

ВИДИ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Лабораторний (у штучних умовах), природний (у звичній діяльності), формувальний (під час навчання).

ДОПОМІЖНІ МЕТОДИ

БЕСІДА

Отримання інформації через словесне спілкування для з'ясування знань та думок дитини.

АНАЛІЗ ПРОДУКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Вивчення малюнків, казок, конструкцій для розуміння внутрішнього світу дитини.

ТЕСТУВАННЯ

Використання стандартизованих завдань для визначення рівня розвитку певних якостей.

СОЦІОМЕТРИЧНИЙ МЕТОД

Визначення становища дитини у групі однолітків та вивчення взаємних симпатій.

ОНТОГЕНЕЗ ПСИХІКИ: НАПРЯМКИ ТА ЗАКОНИ РОЗВИТКУ

ЩО ТАКЕ ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК?

ТРИ ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ:

Це процес кількісних та якісних змін. З віком зростає обсяг знань, навичок, а психічні процеси стають досконалішими.

1. ФІЗИЧНИЙ
Зміни тіла, мозку, сенсорних можливостей та моторних навичок.

2. КОГНІТИВНИЙ
Розвиток пам'яті, мислення, мовлення, сприймання та уяви.

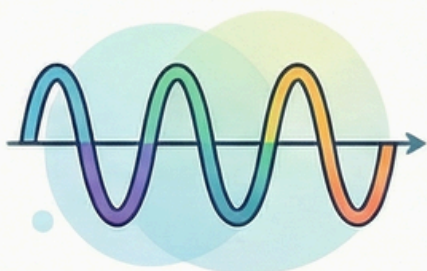

3. ПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ
Формування особистості, емоцій, Я-концепції та соціальної поведінки.

РОЗВИТОК ІДЕ ПО СПІРАЛІ
Він чергує стабільні періоди з короткими, але бурхливими кризами значних змін.

ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ РОЗВИТОК? 4 ЗАКОНИ ЗА Л. С. ВИГОТСЬКИМ

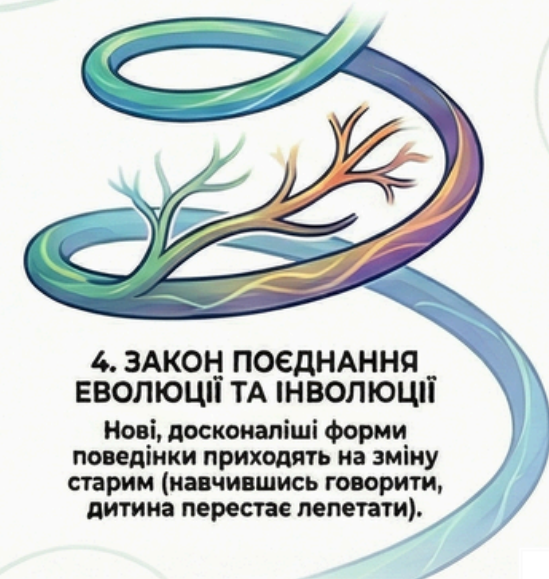
1. ЗАКОН ЦИКЛІЧНОСТІ
Періоди інтенсивного розвитку (підйоми) змінюються періодами уповільнення.

2. ЗАКОН НЕРІВНОМІРНОСТІ
Різні сторони особистості та психічні функції розвиваються асинхронно.

3. ЗАКОН МЕТАМОРФОЗИ
Розвиток — це ланцюг якісних перетворень, а не лише кількісне накопичення.

4. ЗАКОН ПОЄДНАННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ТА ІНВОЛЮЦІЇ
Нові, досконаліші форми поведінки приходять на зміну старим (навчившись говорити, дитина перестає лепетати).

Психічний розвиток: ключові теорії та фактори

Два погляди на розвиток: природа проти виховання

Біологізаторський напрям:
все вирішує спадковість

Біологізаторський напрям:
все вирішує спадковість

Психічні особливості є вродженими і лише поступово "дозрівають" з часом.

Соціологізаторський напрям:
все вирішує середовище

Соціологізаторський напрям:
все вирішує середовище

Люди народжуються однаковими, а всі відмінності створює виховання та зовнішні умови.

Спільний недолік:

Дитина — пасивний об'єкт

Обидва підходи розглядають дитину як об'єкт впливу, ігноруючи її власну активність.

Сучасний погляд: взаємодія трьох факторів

Розділ 1. Загальні засади дитячої психології

Періодизація психічного розвитку

ЕТАПИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Людське життя — це послідовність вікових етапів, кожен з яких має унікальні психологічні особливості, завдання розвитку та характерні кризи. Ця періодизація є основою для розуміння динаміки психічного розвитку особистості.

**ДО НАРОДЖЕННЯ
(ПРЕНАТАЛЬНИЙ ПЕРІОД)**
Цей період наразі не підлягає психологічному дослідженню.

**ВІД НАРОДЖЕННЯ
ДО 1 РОКУ (ВІК НЕМОВЛЯТИ)**
Завершується кризою 1-го року, пов'язаною з початком ходіння та мовлення.

**ВІД 1 ДО 3 РОКІВ
(ПЕРЕДДОШКІЛЬНЕ ДИТИНСТВО)**
Характеризується кризою 3-х років: впертістю, негативізмом та свавіллям.

**ВІД 3 ДО 7 РОКІВ
(ДОШКІЛЬНЕ ДИТИНСТВО)**
Завершується кризою 7-ми років, спричиною початком шкільного життя.

**ВІД 7 ДО 10 РОКІВ
(МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК)**
Дуже важливою для розвитку самосвідомості стає оцінка оточуючих.

**ВІД 10 ДО 15 РОКІВ
(ПІДЛІТКОВИЙ ВІК)**
Супроводжується кризою статевого дозрівання та інтенсивним розвитком.

**ВІД 15 ДО 17 РОКІВ
(РАННЯ ЮНІСТЬ)**
Період інтенсивних пошуків свого місця у світі та побудови світогляду.

**ВІД 17 ДО 21 РОКУ
(ЮНІСТЬ)**
Час першого випробування власних сил та професійного самовизначення.

**ВІД 21 ДО 35 РОКІВ
(МОЛОДІСТЬ)**
Досягнення піку можливостей; можлива криза 30-ти років через професійні та сімейні питання.

**ВІД 35 ДО 60 РОКІВ
(ЗРІЛІСТЬ)**
Можливості стабілізуються на рівні «плато»; кризи пов'язані з рутинною.

**ВІД 60 ДО 75 РОКІВ
(ПОХИЛИЙ ВІК)**
Зіткнення з першими ознаками інволюції; завданням є досягнення мудрості.

**ВІД 75 ДО 90 РОКІВ
(СТАРЕЧИЙ ВІК)**
Кризи пов'язані з розвитком ставлення до кінця свого життя.

**ПОНАД 90 РОКІВ
(ДОВГОЖИТЕЛІ)**
Завершальний етап життєвого шляху людини.

ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ДИТИНИ: КЛЮЧОВІ ТЕОРІЇ

Порівняння основних наукових підходів до періодизації дитячого розвитку, що розглядають його через призму психосоціальних конфліктів, когнітивних здібностей та провідної діяльності.

ПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЗА ЕРИКОМ ЕРИКСОНОМ

КОЖНА СТАДІЯ — ЦЕ КОНФЛІКТ

Успішне вирішення конфлікту на кожному етапі формує позитивні риси особистості.

КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК ЗА ЖАНОМ ПІАЖЕ

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУ ТА МИСЛЕННЯ

Дитина проходить послідовні стадії, на кожній з яких її мислення якісно змінюється.

ПРОВІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ДАНІЛОМ ЕЛЬКОНІНИМ

ГОЛОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИЗНАЧАЄ РОЗВИТОК

У кожному віці є головна діяльність, яка має найбільше значення для психічного розвитку.

ПЕРІОДИ ДИТИНСТВА: ДВА ПОГЛЯДИ

ПОРІВНЯННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПЕРІОДИЗАЦІЇ ДИТИНСТВА ТА ВУЖЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПЕРІОДИЗАЦІЇ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.

ПСИХОЛОГІЧНА ПЕРІОДИЗАЦІЯ

НЕМОВЛЯ
Від народження
до 1 року.

**ДОШКІЛЬНЕ
ДИТИНСТВО**
Від 3 до 6 років.

**СЕРЕДНІЙ
ШКІЛЬНИЙ ВІК**
Від 12 до 15 років.

**РАННЕ
ДИТИНСТВО**
Від 1 до 3 років.

**МОЛОДШИЙ
ШКІЛЬНИЙ ВІК**
Від 6 до 11–12 років.

**СТАРШИЙ
ШКІЛЬНИЙ ВІК (ЮНАЦЬКИЙ)**
Від 15 до 18 років.

ПЕДАГОГІЧНА ПЕРІОДИЗАЦІЯ (для дошкільних закладів)

РАННІЙ ВІК
Від 1 до 3 років.

**СЕРЕДНІЙ
ДОШКІЛЬНИЙ ВІК**
Від 4 до 5 років.

**МОЛОДШИЙ
ДОШКІЛЬНИЙ ВІК**
Від 3 до 4 років.

**СТАРШИЙ
ДОШКІЛЬНИЙ ВІК**
Від 5 до 6–7 років.

КЛЮЧОВИЙ АКЦЕНТ

ВАЖЛИВІСТЬ ПІДГОТОВКИ ДО ШКОЛИ
Останній рік дошкільного дитинства є особливо важливим етапом перед початком навчання.

ДІЯЛЬНІСТЬ — КЛЮЧ ДО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТИНИ

ЩО ТАКЕ ДІЯЛЬНІСТЬ?

Це активність, спрямована на взаємодію зі світом для задоволення потреб.

ЗОВНІШНІ ДІЇ

ДВА ТИПИ ДІЙ

ВНУТРІШНІ ДІЇ

Малювати олівцем

будувати з кубиків

їсти ложкою

одягатися

Сприймати

запам'ятовувати

мислити

уявляти, створювати задум гри

Діяльність складається із зовнішніх (практичних) та внутрішніх (психічних) дій.

ЯК ЗОВНІШНЄ СТАЄ ВНУТРІШНІМ: ПРОЦЕС ІНТЕРІОРИЗАЦІЇ

ІНТЕРІОРИЗАЦІЯ
Це процес переходу зовнішніх, практичних дій у внутрішній, розумовий план.

6 ЕТАПІВ ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВИХ ДІЙ (ЗА П. ГАЛЬПЕРІНИМ)

Дія поступово переходить із зовнішньої форми у внутрішню, стаючи скороченою та автоматичною.

1. ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ

Дитина розуміє, навіщо їй потрібно виконати дію.

2. СКЛАДАННЯ СХЕМИ ДІЇ

Дитина знайомиться з порядком виконання та кінцевим результатом.

3. ДІЯ З РЕАЛЬНИМИ ПРЕДМЕТАМИ

Дитина виконує дію в матеріальній формі, спираючись на предмети.

4. ПРОГОВОРЮВАННЯ ДІЇ ВСЛУХ

Дитина коментує те, що робить, без опори на предмети.

5. МОВЛЕННЯ «ПРО СЕБЕ»

Зовнішнє мовлення зникає, дія виконується подумки.

6. ДІЯ ПЕРЕХОДИТЬ У РОЗУМОВИЙ ПЛАН

Дія стає внутрішнім психічним процесом, залишається лише результат.

Розділ 2. Психологічна характеристика діяльності дітей дошкільного віку

Поняття про діяльність

ПРОВІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ЕТАПИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

ЕТАП 1: НЕМОВЛЯЧИЙ ВІК (ДО 1 РОКУ)

ПРОВІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ:
БЕЗПОСЕРЕДНЬО-ЕМОЦІЙНЕ
СПІЛКУВАННЯ

Основна потреба дитини — спілкування з дорослим через емоції, погляди та звуки.

**ГОЛОВНЕ
НОВОУТВОРЕННЯ:**
«КОМПЛЕКС
ПОЖВАВЛЕННЯ»

Дитина реагує на дорослого посмішкою, активними рухами та вокалізаціями.

РЕЗУЛЬТАТ РОЗВИТКУ:
ВИНИКНЕННЯ
СОЦІАЛЬНИХ ПОТРЕБ

Формуються перші потреби у пізнанні світу та спілкуванні з близькими.

ЕТАП 2: РАННЄ ДИТИНСТВО (1-3 РОКИ)

ПРОВІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ:
ПРЕДМЕТНО-МАНІПУЛЯТИВНА
ДІЯЛЬНІСТЬ

Дитина активно вивчає предмети, їхні властивості та функціональне призначення.

**КЛЮЧОВИЙ
МЕХАНІЗМ:**
НАСЛІДУВАННЯ

Малюк копіює дії дорослих, переносячи їх на іграшки та предмети-замінники.

**ГОЛОВНІ
НОВОУТВОРЕННЯ**

З'являється мовлення, символічна гра та самосвідомість (дитина каже "Я сам").

ЕТАП 3: ДОШКІЛЬНИЙ ВІК (3-6/7 РОКІВ)

ПРОВІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ:
СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА

Дитина приміряє на себе різні соціальні ролі (лікар, вихователь), відтворюючи стосунки дорослих.

**ГОЛОВНІ
НОВОУТВОРЕННЯ**

Формується ієрархія мотивів, уява, самооцінка та перші моральні норми.

**РОЗВИТОК
ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ
СФЕРИ**

Дитина вчиться керувати своєю поведінкою та емоціями відповідно до правил гри.

ЯК РОЗВИВАЄТЬСЯ МОВЛЕННЯ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА

У дошкільному віці мовлення дитини зазнає кардинальних змін. Воно не лише вдосконалюється як засіб спілкування, а й стає основою для перебудови психічних процесів, перетворюючись на потужний інструмент мислення та планування.

ПРАКТИЧНЕ ОВОЛОДІННЯ МОВОЮ

СТРІМКЕ ЗРОСТАННЯ СЛОВНИКА

Словниковий запас збільшується втричі, охоплюючи іменники, дієслова, прикметники та інші частини мови.

АКТИВНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ

Діти експериментують, утворюючи нові слова за допомогою суфіксів та аналогій.

РОЗВИТОК ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ

Дитина вчиться не лише розрізняти звуки, але й свідомо аналізувати звуковий склад слів.

УСВІДОМЛЕННЯ МОВИ

Відбувається перехід від сприйняття речення як єдиного цілого до виділення в ньому окремих слів.

РОЗВИТОК ФУНКЦІЙ МОВЛЕННЯ

КОМУНІКАТИВНА ФУНКЦІЯ

Перехід від ситуативного мовлення (зрозумілого лише в контексті) до зв'язного контекстного мовлення.

ПЛАНУЮЧА ФУНКЦІЯ

Егоцентричне мовлення (розмови із собою) перетворюється на внутрішнє мовлення для планування дій.

ЗНАКОВА ФУНКЦІЯ

Слово починає виступати як знак,
що заміщує реальні предмети та явища,
як у грі чи малюванні.

СПІЛКУВАННЯ З ДОШКІЛЬНИКОМ: КЛЮЧ ДО РОЗВИТКУ

Спілкування є найважливішим фактором психічного та особистісного розвитку дитини в дошкільному віці. Неадекватно побудована комунікація з дорослими може призвести до труднощів у розвитку, тоді як правильна взаємодія стимулює формування ключових психічних функцій та закладає фундамент особистості.

ПРОГРАМИ ОПТИМАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

ПРОГРАМА I: ЛАСКА ТА УВАГА

Для немовлят: дорослий бере на руки, гоїдає, усміхається, говорить ніжні слова, виражаючи доброзичливість.

ПРОГРАМА II: СПІЛЬНА ГРА

Для дітей раннього віку: спілкування через спільну гру з іграшками, де дорослий підтримує ініціативу дитини.

ПРОГРАМА III: ВЕРБАЛЬНИЙ ДІАЛОГ

Для дошкільнят (3-6 років): бесіди на різноманітні теми, читання, розповіді, що підтримують ініціативу дитини у розмові.

ТРУДНОЩІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

ДВІ ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ПРОБЛЕМ

Несприятливі тенденції в поведінці дитини або необґрунтована тривога дорослих через незнання вікових норм.

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДНОЩІВ У ДОШКІЛЬНЯТ

Проблеми часто мають прихований характер і можуть перерости у стійкі риси особистості, які важко коригувати пізніше.

Ситуативно-особистісна (з 2 міс.)

Провідний мотив: ОСОБИСТІСНИЙ: Дорослий як джерело ласки та уваги. | Основні засоби: Експресивно-мімічні | Значення для розвитку: Загальна активація психіки, підготовка до хапання.

Ситуативно-ділова (з 6 міс.)

Провідний мотив: ДІЛОВИЙ: Дорослий як партнер у грі та зразок для наслідування. | Основні засоби: Предметно-дієві | Значення для розвитку: Оволодіння предметною діяльністю, розвиток активного мовлення.

ФОРМИ СПІЛКУВАННЯ ДИТИНИ З ДОРОСЛИМ

Позаситуативно-пізнавальна (3-4 роки)

Провідний мотив: ПІЗНАВАЛЬНИЙ: Дорослий як ерудит, джерело знань про світ. | Основні засоби: Мовленнєві | Значення для розвитку: Розвиток наочного мислення, розуміння сутності явищ.

Позаситуативно-особистісна (5-6 років)

Провідний мотив: ОСОБИСТІСНИЙ: Дорослий як особистість, носій соціальних норм. | Основні засоби: Мовленнєві | Значення для розвитку: Засвоєння моральних цінностей, формування готовності до школи.

СВІТ ДИТЯЧОЇ ГРИ: КЛЮЧ ДО РОЗВИТКУ

Гра є спонтанною та радісною діяльністю, що має вирішальне значення для розвитку дитини. Вона слугує мостом до реальності, допомагаючи дітям засвоювати соціальний досвід, навчатися та творити у вільній, невимушеній атмосфері.

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГРИ

СПОНТАННА ТА ВІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Відбувається для власного задоволення, а не через зовнішній примус чи мету.

ЗАСІБ НАВЧАННЯ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ

У грі діти набувають соціального досвіду, вчать думати, працювати й творити.

ЕМОЦІЙНЕ ПІДНЕСЕННЯ

Гра створює обставини, в яких дитина відчуває розкуто та щасливо.

ОСНОВНІ ВИДИ ІГОР

Ігри поділяються на групи залежно від того, які якості дитини вони розвивають.

ПСИХО-ЧУТТЄВІ (СЕНСОРНІ)

Розвиток сприймання, мислення та пізнання світу.

РУХОВІ (МОТОРНІ)

Формування спритності, гнучкості, сили та швидкості.

СОЦІАЛЬНІ

Сприяння соціалізації через спілкування та виконання правил.

РОЗВАЖАЛЬНІ

Забезпечення відпочинку, емоційного задоволення та насолоди.

Ігри також розрізняють за їхнім змістом і тим, як у них грають.

РУХЛИВІ

МАЛОРУХЛИВІ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ

МУЗИЧНІ

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВІ

ЗАБАВИ

АТРАКЦІОНИ

КОНКУРСИ

ПРАЦЯ ДЛЯ ДОШКІЛЬНЯТ: ЯК ВИХОВАТИ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Трудова діяльність є одним з ключових чинників гармонійного розвитку дитини-дошкільника, поряд з грою. Вона формує особистість, розвиває важливі навички та виховує позитивне ставлення до праці, але потребує правильного педагогічного підходу з боку дорослих.

ЧОМУ ПРАЦЯ ВАЖЛИВА ДЛЯ ДИТИНИ?

ФОРМУЄ ОСОБИСТІСТЬ

Розвиває самостійність, відповідальність, дисциплінованість та вміння долати труднощі.

НАВЧАЄ СПІВПРАЦІ

Діти вчаться працювати разом, допомагати одне одному та цінувати зусилля інших.

РОЗВИВАЄ ІНТЕЛЕКТ ТА НАВИЧКИ

Покращує спостережливість, пам'ять, уяву та практичні вміння планувати свої дії.

ОСНОВНІ ВИДИ ДИТЯЧОЇ ПРАЦІ

САМООБСЛУГОВУВАННЯ

Догляд за собою та своїми речами (вмивання, одягання, прибирання іграшок).

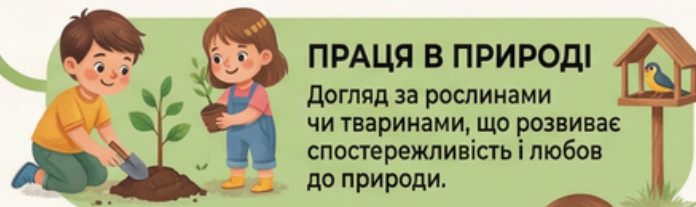
ГОСПОДАРСЬКО-ПОБУТОВА ПРАЦЯ

Допомога дорослим у хатніх справах (накрити на стіл, полити квіти).

ПРАЦЯ В ПРИРОДІ

Догляд за рослинами чи тваринами, що розвиває спостережливість і любов до природи.

ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ

Створення виробів з паперу, глини, тканини, що розвиває творчість та моторику.

ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ВИХОВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ І ПОТРЕБ

Інтерес до знань мобілізує внутрішні сили дитини та робить навчання ефективним.

ОВОЛОДІННЯ ЗАГАЛЬНИМИ СПОСОБАМИ ДІЙ

Дитина вчиться використовувати засвоєні методи для вирішення нових практичних завдань.

САМОСТІЙНЕ ЗНАХОДЖЕННЯ СПОСОБІВ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Свідомість дитини переорієнтовується з результату на спосіб його досягнення.

НАВЧАННЯ КОНТРОЛЮ ЗА СПОСОБОМ ВИКОНАННЯ ДІЙ

Формування навичок самоконтролю та самооцінки є першим етапом оволодіння навчанням.

ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПРИЙНЯТТЯ ЗАВДАННЯ

Усвідомлення дитиною мети, якої потрібно досягти.

ВИБІР ШЛЯХІВ І ЗАСОБІВ ДЛЯ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ

Пошук та застосування методів для вирішення поставленого завдання.

КОНТРОЛЬ, САМОКОНТРОЛЬ І САМОПЕРЕВІРКА

Зіставлення виконаної дії із заданим зразком чи правилом.

ОСОБИСТІСНИЙ (МОТИВАЦІЙНИЙ) КОМПОНЕНТ

Наявність пізнавальних інтересів, що спонукають дитину вчитися.

СТУПЕНІ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ

МОЛОДШИЙ ДОШКІЛЬНИК

Розумова діяльність ще не є повністю усвідомленим процесом (потреба вчитися не сформована).

СЕРЕДНІЙ ДОШКІЛЬНИК

Розумова діяльність стає більш усвідомленим процесом (дитина розуміє суть і приймає пізнавальні завдання).

СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИК

Навчальна діяльність стає цілеспрямованим процесом (дитина спроможна розв'язувати різноманітні пізнавальні завдання).

Розділ 2. Психологічна характеристика діяльності дітей дошкільного віку

Зображувальна діяльність

ВИДИ ТА ЗНАЧЕННЯ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДІТЯЧОМУ САДКУ

ОСНОВНІ ВИДИ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

МАЛЮВАННЯ

Це графічно-живописний засіб зображення, основою якого є колорит, форма та композиція. Діти вчаться передавати характерні властивості предметів та створювати художні образи.

ЛІПЛЕННЯ

Це пластичне, об'ємне зображення предметів. Використовуючи глину чи пластилін, діти передають форму фігур тварин, птахів, людей та можуть змінювати їхні пози.

АПЛІКАЦІЯ

Це декоративно-силуетний спосіб зображення. Діти вирізають з паперу різні силуети та візерунки, наклеюючи їх на тло, що розвиває координацію рухів та самоконтроль.

КОНСТРУЮВАННЯ

Це продуктивна діяльність зі створення іграшок або споруд. Вона тісно пов'язана з грою та вимагає обмірковування задуму, створення ескізу та оформлення конструкції.

ТЕМАТИКА СЮЖЕТНОГО МАЛЮВАННЯ

КВІТИ, ЯГОДИ, ГРИБИ, ОВОЧІ, ФРУКТИ, КОМАХИ
Зображення елементів живої природи, таких як метелики та бабки.

ДЕРЕВА ТА ЕЛЕМЕНТИ ПЕЙЗАЖУ
Малювання різних видів дерев (тополя, дуб, береза, ялина), а також землі, неба, хмар та сонця для створення пейзажів.

БУДИНКИ
Зображення сільських, міських та спеціального призначення будівель, передача різної архітектури та перспективи.

ТРАНСПОРТ
Малювання наземного, повітряного та водного транспорту в різних ракурсах (вид зсередини, ззаду, в перспективі).

ПТАХИ
Зображення свійських, диких та екзотичних птахів; передача характерних рис та динаміки польоту.

РИБИ
Малювання акваріумних, річкових та морських риб, підкреслення їхньої різноманітності та яскравості.

ТВАРИНИ
Малювання свійських, диких та екзотичних тварин з використанням схем (овали, трапеції) та різних технік (набивка, тампонування).

ЛЮДИНА
Зображення фігури людини (у фас) та портрета (у профіль) з використанням каркасного способу або за модулем.

ТВОРЧІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПОТРЕБА

- **ТВОРЧІСТЬ — ЦЕ ВРОДЖЕНА ПОТРЕБА**
Вона така ж важлива для дитини, як їжа та сон. Свідоме гальмування цього процесу веде до зниження інтелектуальних здібностей.
- **МИСТЕЦТВО МАЄ ТЕРАПЕВТИЧНИЙ ЕФЕКТ**
Малюючи, діти звільняються від того, що їх мучить і лякає: нав'язливих станів, страху темряви, смерті або втрати батьків.
- **ПРИДУШЕННЯ ТВОРЧОСТІ ВИКЛИКАЄ АГРЕСІЮ**
Творча діяльність вивільняє творчу енергію, тоді як її відсутність може призвести до вивільнення руйнівної енергії.

ІДЕЇ ДЛЯ ЕКСПЕРИМЕНТІВ З ФАРБАМИ

ПАЛЬЧИКОВІ ФАРБИ
Веселе заняття для дітей будь-якого віку, яке розвиває тактильні відчуття та дає досвід роботи на різних поверхнях.

ЇСТІВНА ФАРБА НА ОСНОВІ ГЛАЗУРІ
У їстівну фарбу додається невелика кількість десертної глазурі. Можна набризкати глазур на папір і додати харчовий барвник.

ЇСТІВНА ФАРБА З ПУДИНГУ
Використовуються готові суміші для пудингів. У ванільну основу додають харчові барвники для отримання різних кольорів.

ЇСТІВНА ФАРБА З ЖЕЛАТИНУ
Різнокольоровий желатин розбризкується на мокрий аркуш паперу. Фарба змінює структуру: спочатку зерниста, потім слизька, липка і знову зерниста після висихання.

ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК НЕМОВЛЯТИ: ПЕРШИЙ РІК ЖИТТЯ

ВІД НАРОДЖЕННЯ ДО ПЕРШИХ ТИЖНІВ

ЧОТИРИ ЕТАПИ НАРОДЖЕННЯ ЗА С. ГРОФОМ

1. «РАЙ» 2. «ПЕКЛО» 3. «ВИГНАННЯ З РАЮ» 4. «ВІДРОДЖЕННЯ»

Досвід, що формує психологічні наслідки та базове сприйняття світу.

ВРОДЖЕНІ БЕЗУМОВНІ РЕФЛЕКСИ: ОСНОВА ДЛЯ ЖИТТЯ

Фізіологічна база для психічної діяльності
новонародженого.

ХАРЧОВІ

Ссальні
рухи

ЗАХИСНІ

Кашель,
чхання,
моргання,
примруження
очей

ОРІЄНТУВАЛЬНІ

Прислуховування
до звуку,
повернення
очей у бік світла

ОСНОВНІ СТАНИ НОВОНАРОДЖЕНОГО

Цикл активності та відпочинку, що
визначає режим життя дитини.

КЛЮЧОВІ ДОСЯГНЕННЯ ПЕРШОГО РОКУ

ЕТАПИ ФІЗИЧНОГО ТА ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

2 МІСЯЦІ
САМОСТІЙНЕ УТРИМАННЯ
ГОЛІВКИ:
розширює сферу пізнання.

6-7 МІСЯЦІВ
СИДІННЯ:
забезпечує горизонтальне
сприймання, збагачує
контакти.

10 МІСЯЦІВ
ПОВЗАННЯ:
дає можливість
самостійно міняти
позицію
та досягати предметів.

12 МІСЯЦІВ
ХОДІННЯ:
розвиває волюву регуляцію
та просторову
орієнтацію.

СХОДИНКИ ДО ПЕРШИХ СЛІВ

Стадії розвитку активного
мовлення немовляти.

ГУЛІННЯ (З 3 МІС.)
Неусвідомлена гра
звуками («а-а-а»,
«е-е-е»).

ЛЕПЕТАННЯ (З 6 МІС.)
Багаторазове повторення
складів («ма-ма», «ла-ла»).

ВИМОВЛЯННЯ СКЛАДІВ (З 9-10 МІС.)
Повторення наголошених складів,
почутих від дорослих.

ВИМОВЛЯННЯ СЛІВ (ДО 1 РОКУ)
Поява перших осмислених слів.

КРИЗА 1-ГО РОКУ: НАРОДЖЕННЯ САМОСТІЙНОСТІ

ПРИЧИНИ КРИЗИ

- Зростання потреби у пізнанні предметів
- Накопичення рухових навичок і прагнення до самостійності

ВІЯВИ КРИЗИ

- Конфлікт між прагненням до пізнання та заборонами дорослих.

РОЗВИТОК ДИТИНИ: ПЕРШІ 3 МІСЯЦІ

1 МІСЯЦЬ

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК

Рухи рук і ніг ще не скоординовані, а сон триває 18-20 годин на добу

Впізнає матір за запахом та голосом, розглядає яскраві предмети без спроб дотягнутися.

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Плаче, коли потребує допомоги, і затихає, коли його беруть на руки.

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК

Підіймає та утримує голову протягом кількох секунд, лежачи на животі

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Розрізняє «своїх» і «чужих», спілкується за допомогою посмішки, сміху та звуків.

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Повертає голову в напрямку джерела звуку, стежить поглядом за рухом предмета

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ

З'являються слабкі гортанні звуки («ах», «ух», «ех») та перше агукання.

3 МІСЯЦІ

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК

Спирається на ручки, намагається піднятися, перевертається із живота на бік

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Намагається дотягнутися до предметів, що зацікавили, і хапає їх.

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Переважає веселий настрій, виявляє ознаки образи та почуття гумору.

КЛЮЧОВІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ МАЛЮКА (4-6 МІСЯЦІВ)

4 МІСЯЦІ

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК
Перевертається з живота на спину і назад, піднімається на руках, розгойдується на карачках.

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК
Активно виражає радість, дзвінко сміється, цікавиться людьми та предметами навколо.

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК
Тягнеться за іграшками, утримує їх двома руками, тягне до рота та стукає ними.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ
Активно агукає та лепече, реагує на інтонації голосу, шукає маму очима, коли питають.

5 МІСЯЦІВ

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК
Сидить за підтримки, стоїть, коли тримають під пахвами, самостійно утримує іграшки.

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК
Може грати самостійно до 30 хв, наслідує поведінку дорослих, проявляє ніжність.

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК
Намагається дотягнутися до предметів, вивчає їх властивості: облизує, стукає, кидає.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ
Впізнає іграшки, які називає мама (наприклад, "гав-гав", "мяу-мяу").

6 МІСЯЦІВ

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК
Самостійно сидить, стає на коліна та повзає, пробує дорослу їжу.

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК
Проявляє наполегливість у досягненні мети, радісно відгукується на власне ім'я.

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК
Перекладає іграшки з руки в руку, грає з ними по-різному, має свої вподобання.

РОЗВИТОК ДИТИНИ: 7-9 МІСЯЦІВ

7 МІСЯЦІВ

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК

Швидко повзає, ходить за підтримки дорослого, може прикушувати груди під час годування.

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Із задоволенням рве папір, активно грає з іграшками обома руками, відкриває ящики.

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Намагається спідувати за мамою, ревнує, по-різному ставиться до своїх та чужих.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ

Вимовляє та подвоює склади («ма-ма», «та-та»), реагує на власне ім'я.

8 МІСЯЦІВ

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК

Самостійно встає та сідає з опорою, ходить, тримаючись за меблі, долає невисокі перешкоди.

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Наполегливо дістає іграшки, кидає предмети на підлогу, цікавиться вмістом шаф.

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Боїться чужих людей, може недовго обходитись без дорослого, використовує жести («Привіт», «Бувай»).

9 МІСЯЦІВ

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК

Стоїть без підтримки, залазить на диван чи крісло, жує тверду їжу.

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Шукає зниклі предмети, вкладає маленькі предмети у великі, самостійно освоює простір будинку.

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Наслідуює дії дорослих, може гратися самостійно до 30-50 хвилин, використовує виразну міміку.

РОЗВИТОК ДИТИНИ: ВІД 10 ДО 12 МІСЯЦІВ

10 МІСЯЦІВ: АКТИВНЕ ПІЗНАННЯ СВІТУ

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК:
Активно використовує вказівний жест, складає предмети один на одного та прагне до нових знань.

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК:
Самостійно стоїть, робить перші кроки, впевнено жує тверду їжу та контролює фізіологічні процеси.

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК:

Наслідуює поведінку дорослих, показує частини тіла на прохання та намагається не плакати в людних місцях.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ:
Вимовляє 8-12 слів, розуміє заборони ("ні", "не можна"), хитає головою на знак заперечення.

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК:
Самостійно ходить у певному напрямку, піднімається та спускається сходами з опорою, залазить на невисокі предмети.

11 МІСЯЦІВ: ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК

ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК:
Намагається розсмішити дорослих, уважно стежить за їхньою реакцією та використовує мову жестів.

ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК:
Виконує різноманітні дії з предметами: катає м'ячик, тягне машинку, складає іграшки в коробку.

12 МІСЯЦІВ: ПЕРШИЙ РІК!

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК:
Досить швидко ходить, активно пересуває предмети та кличе дорослих, коли виникають труднощі.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ: ПЕРШИЙ РІК ЖИТТЯ

Перший рік життя — це період надзвичайно швидкого розвитку нервової системи та головного мозку дитини. Розвиток значною мірою залежить від навколишнього середовища, спілкування та догляду, що перетворює вроджені рефлексивні на складні навички, емоції та початки мовлення.

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ

ФІЗІОЛОГІЧНІ РЕФЛЕКСИ

Вроджені реакції, що забезпечують взаємодію з середовищем з перших днів життя.

Рефлекс Бабкіна

При натисканні на долоні дитина відкриває рот.

Рефлекс Галанта

При погладженні спини вздовж хребта дитина дугоподібно вигинає тіло.

Пошуківий рефлекс

При дотику до щок дитина повертає голову в бік подразника.

ЕМОЦІЙНІ РЕАКЦІЇ

Розвиток від першої посмішки та «комплексу поживлення» до розрізнення близьких людей.

ГОЛОСОВІ РЕАКЦІЇ ТА МОВЛЕННЯ

Еволюція від гуління та лепету до вимови перших слів і розуміння заборони.

УМОВНІ РЕФЛЕКСИ

Формування реакцій на основі досвіду (наприклад, на годування чи голос матері).

ЕТАПИ РОЗВИТКУ: МІСЯЦЬ ЗА МІСЯЦЕМ

1-2 МІСЯЦІ: ПЕРШИЙ КОНТАКТ

Намагається тримати голову, фіксує погляд на яскравих предметах, з'являється перша посмішка.

3-4 МІСЯЦІ: ЕМОЦІЙНЕ ПОЖИВЛЕННЯ

Впевнено тримає голову, з'являється «комплекс поживлення», голосно сміється, тягнеться до іграшок.

5-6 МІСЯЦІВ: АКТИВНІСТЬ ТА ВПІЗНАВАННЯ

Перевертається, сидить без підтримки, впізнає близьких, з'являється лепет («ма», «ба»).

7-8 МІСЯЦІВ: ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОРУ

Самостійно сідає, повзає, наслідує рухи дорослих (наприклад, «ладушки»).

9-10 МІСЯЦІВ: НА ШЛЯХУ ДО САМОСТІЙНОСТІ

Встає, тримаючись за опору, повторює за дорослим нові склади, розуміє своє ім'я.

11-12 МІСЯЦІВ: ПЕРШІ КРОКИ ТА СЛОВА

Робить перші самостійні кроки, вимовляє 10-12 слів, розуміє слово «не можна».

Я САМ! ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ ВІД 0 ДО 3 РОКІВ

ПЕРШИЙ РІК: ЕМОЦІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ

Основою розвитку є спілкування з дорослим, перша посмішка та «комплекс пожвавлення».

ДРУГИЙ РІК: ПРЕДМЕТНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Дитина активно маніпулює предметами та іграшками, вивчаючи їхні властивості.

ТРЕТІЙ РІК: ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Малюк переходить до виконання ігрових дій, що свідчить про розвиток уяви.

ЩО ЦЕ? УСВІДОМЛЕННЯ СЕБЕ ЯК ОСОБИСТОСТІ

Дитина відокремлює себе від дорослих і прагне довести свою самостійність.

ЯКІ ПРОЯВИ? ВПЕРТІСТЬ, НЕГАТИВІЗМ І ПРОТЕСТ

Малюк наполягає на своєму, відмовляється від пропозицій і прагне все робити навпаки.

ЩО РОБИТИ БАТЬКАМ? ТЕРПІННЯ ТА СВОБОДА

Надавайте дитині право вибору, більше самостійності та заохочуйте її ініціативу.

РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ ДИТИНИ: ВІД НАРОДЖЕННЯ ДО 7 РОКІВ

ЕТАП 1: НЕМОВЛЯЧИЙ ВІК (ДО 1 РОКУ)

СИНКРЕТИЗМ ПАМ'ЯТІ

Пам'ять невіддільна від відчуттів, сприйняття та емоцій.

ПЕРШИЙ АКТ ПАМ'ЯТІ — ВПІЗНАВАННЯ

З'являється приблизно у 3 місяці (дитина впізнає обличчя матері, предмети для годування).

ОСНОВНІ ВИДИ ПАМ'ЯТІ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Образна: зорова, слухова, рухова (активно з 6 місяців).

Емоційна: яскраво проявляється з 6 місяців.

Словесна: зароджується в кінці року зі здатністю пов'язувати предмет з назвою.

ЕТАП 2: РАННІЙ ВІК (1-3 РОКИ)

ВІДОКРЕМЛЕННЯ ПАМ'ЯТІ ВІД СПРИЙМАННЯ

Виникає здатність відтворювати образ об'єкта за його відсутності (власне відтворення).

БУРХЛИВИЙ РОЗВИТОК СЛОВЕСНОЇ ПАМ'ЯТІ

Інтеграція з мовленням призводить до стрімкого зростання лексичного запасу.

РОЗШИРЕННЯ ЗМІСТУ ПАМ'ЯТІ

Дитина запам'ятовує не лише об'єкти, а й способи поведінки та дій.

ЕТАП 3: ДОШКІЛЬНИЙ ВІК (3-7 РОКІВ)

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ПАМ'ЯТІ

Пам'ять тісно пов'язується з мисленням, що дозволяє систематизувати та узагальнювати досвід.

РОЗКВІТ РІЗНИХ ВИДІВ ПАМ'ЯТІ

Образна: залишається провідною, але стає більш осмисленою.

Рухова: дозволяє засвоювати складні навички (танці, спорт, трудові операції).

Словесна: реалізується в переказах, заучуванні віршів.

Особистісна: виникають спогади про події з власного життя.

ПОЯВА ЕЛЕМЕНТІВ ДОВІЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

З 4 років дитина вчиться ставити мету запам'ятати і контролювати процес.

УВАГА ДОШКІЛЬНИКА: ЯК ВОНА ПРАЦЮЄ І ЯК ЇЇ РОЗВИВАТИ

ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ УВАГИ

Протягом дошкільного віку відбувається ключовий перехід від мимовільної уваги до формування довільної.

ДВА ГОЛОВНІ ТИПИ УВАГИ

МИМОВІЛЬНА УВАГА: «УВАЖНИЙ, БО ЦІКАВО»

Дитина зосереджена, поки їй цікаво. Увагу привертають яскраві, нові та незвичні об'єкти. Це домінуючий тип уваги.

ДОВІЛЬНА УВАГА: «УВАЖНИЙ, БО ТРЕБА»

Виникає завдяки вольовому зусиллю та свідомо поставленій меті. Формується за допомогою словесних інструкцій дорослих.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ УВАГИ

Використовуйте ігри

Чергуйте види діяльності,
щоб уникнути втоми

Допомагайте дитині
словесними вказівками

РОЗВИТОК УВАГИ У ДОШКІЛЬНИКІВ

ОСОБЛИВОСТІ УВАГИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

НЕТРИВАЛА ТА НЕСТІЙКА

Легко відволікається на зовнішні подразники та швидко змінює діяльність.

ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ІНТЕРЕСУ

Дитина може довго концентруватися на цікавій грі, але втрачає увагу до нудних занять.

СЛАБКИЙ РОЗПОДІЛ ТА ОБСЯГ

Не може одночасно виконувати кілька справ або утримувати в увазі багато об'єктів.

ОСНОВНІ ВИДИ УВАГИ У ДОШКІЛЬНИКІВ

МИМОВІЛЬНА УВАГА (ДОМІНУЮЧА)

Виникає без зусиль, викликана яскравими, новими або емоційно привабливими об'єктами.

ДОВІЛЬНА УВАГА (ЗАРОДЖУЄТЬСЯ)

Формується у 4-5 років, вимагає свідомої мети та вольових зусиль, розвивається за допомогою дорослих.

ПІСЛЯДОВІЛЬНА УВАГА

Виникає, коли свідомою діяльністю стає настільки цікавою, що більше не потребує напруження.

ЕТАПИ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНЯТ

Мислення дитини розвивається послідовно, проходячи три основні стадії. Воно еволюціонує від практичних дій з предметами до оперування образами й, нарешті, до використання абстрактних понять та логіки.

ДО 3 РОКІВ: НАОЧНО-ДІЙОВЕ МИСЛЕННЯ

Дитина вирішує завдання через фізичні дії з предметами — розбирає, збирає, маніпулює.

4-7 РОКІВ: НАОЧНО-ОБРАЗНЕ МИСЛЕННЯ

Дитина мислить наочними образами та уявленнями, не потребуючи постійних практичних дій.

ОСНОВА ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО: СЛОВЕСНО-ЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ

Мислення відбувається за допомогою понять, логічних конструкцій та мовних засобів.

ЯК БАТЬКИ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ?

СТВОРІТЬ РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Забезпечте дитину різноманітними предметами, матеріалами та конструкторами для маніпуляцій.

ЗАОХОЧУЙТЕ ТВОРЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Малювання та ліплення допомагають дитині створювати образи та моделі реальних предметів.

НАВЧАЙТЕ МОДЕЛЮВАННЮ

Використання схем, планів та умовних замінників розвиває здатність виділяти головне.

РОЗВИТОК УЯВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ЕТАПИ РОЗВИТКУ УЯВИ У ДОШКІЛЬНИКІВ

ДО 3 РОКІВ: ЗАРОДЖЕННЯ

Уява існує всередині інших психічних процесів і лише починає ставати самостійною.

4-5 РОКІВ: ПЛАНУВАННЯ

Дитина починає складати в думці план майбутніх дій, уява стає більш цілеспрямованою.

6-7 РОКІВ: АКТИВНА ТВОРЧІСТЬ

Уява набуває активного характеру, образи стають змістовними, з'являються елементи творчості.

ВИДИ ТА ПРИЙОМИ УЯВИ

ОСНОВНІ ВИДИ УЯВИ

Розвиток відбувається від мимовільного до довільного, від простого відтворення до оригінальної творчості.

МИМОВІЛЬНА

Образи виникають спонтанно, без спеціального наміру (наприклад, під впливом казки).

ДОВІЛЬНА

Свідоме створення образів за певним задумом (наприклад, у малюванні чи конструюванні).

ВІДТВОРЮВАЛЬНА

Створення образів на основі опису, розповіді або схеми.

ТВОРЧА

Створення нових, оригінальних образів та ідей, яких не було в досвіді.

ПРИЙОМИ УЯВИ

УОСОБЛЕННЯ

Надлення тварин чи предметів людськими рисами, почуттями та вчинками.

АГЛЮТИНАЦІЯ

Поєднання в одному образі непоміжуваних якостей, частин чи деталей різних об'єктів.

ГІПЕРБОЛІЗАЦІЯ

Навмисне збільшення або зменшення об'єкта чи його якостей.

КОМБІНУВАННЯ

Поміщення об'єкта в незвичну, невласиву для нього ситуацію.

ФУНКЦІЇ УЯВИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ГРІ

ГНОСТИЧНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ФУНКЦІЯ: ПІЗНАННЯ СВІТУ

Дозволяє дитині виходити за межі власного досвіду та розширювати межі пізнання.

ГРА — ГОЛОВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ УЯВИ

У грі дитина вчиться діяти в уявній ситуації, що розвиває її творчі здібності.

АФЕКТИВНО-ЗАХИСНА ФУНКЦІЯ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ

Допомагає умовно вирішувати конфлікти, долати страхи та звільнятися від тривожних спогадів.

ЕМОЦІЙНІ РОЗЛАДИ У ДІТЕЙ: ЯК РОЗПІЗНАТИ ТА ДОПОМОГТИ

ПРИЧИНИ ТА ПРОЯВИ ЕМОЦІЙНОГО НЕБЛАГОПОЛУЧЧЯ

ТРИ ОСНОВНІ ГРУПИ ЧИННИКІВ

Біологічні
(генетика)

Психологічні
(стрес матері)

Соціально-психологічні
(стосунки, виховання)

ДВА ТИПИ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ

Збуджені та дратівливі

Пригнічені, замкнені та тривожні

ТРИВОЖНІСТЬ — ЦЕ РЕАКЦІЯ НА СТРЕС

Спілкування

Самооцінка

Фізіологічний стан

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ТА ПІДТРИМКА

ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ КОРЕКЦІЇ

Малювання страху

Лялькотерапію

Розігрування
тривожних ситуацій

ПОЗИТИВНІ ЕМОЦІЇ РОЗВИВАЮТЬСЯ У ГРІ

Гра та дослідницька діяльність дарують радість від процесу

КЛЮЧОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ БАТЬКАМ

Створюйте
атмосферу
комфорту

Виявляйте
любов

Підтримуйте
та вірте в сили

ЕМОЦІЙНІ ТРУДНОЩІ У ДІТЕЙ: ЯК РОЗПІЗНАТИ ТА ДОПОМОГТИ

Емоційність — ключова особливість дитячого віку, але іноді вона проявляється у вигляді порушень, що впливають на поведінку та спілкування дитини. Розуміння цих проявів допомагає дорослим надати дитині правильну підтримку для гармонійного розвитку.

ТИПИ «ВАЖКИХ» ДІТЕЙ ЗА ЕМОЦІЙНИМИ ПРОЯВАМИ

АГРЕСИВНІ ДІТИ

Їхня афективна поведінка та різкі реакції часто є захисним механізмом.

ЕМОЦІЙНО-РОЗГАЛЬМОВАНІ ДІТИ

Надто бурхливо й експресивно виражають емоції, від захоплення до тривоги.

НАДМІРУ СОРОМ'ЯЗЛИВІ ТА ТРИВОЖНІ ДІТИ

Тихо переживають проблеми та соромляться відкрито висловлювати свої почуття.

ЯК ДОРΟΣЛОМУ ПРАВИЛЬНО РЕАГУВАТИ?

НАВЧАЙТЕ АДЕКВАТНИМ ФОРМАМ РЕАГУВАННЯ

Допомагайте дитині знаходити прийнятні способи виражати емоції в різних ситуаціях.

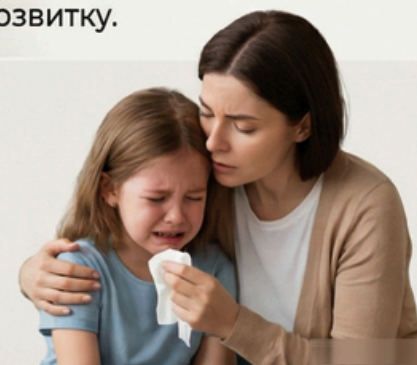

НЕ НАМАГАЙТЕСЯ ІЗОЛЮВАТИ ВІД НЕГАТИВУ

Дитині потрібен досвід проживання різноманітних емоцій для повноцінного розвитку.

НЕ ОЦІНЮЙТЕ І НЕ ЗАБОРОНЯЙТЕ ПОЧУТТЯ

Бурхливі реакції часто є наслідком тривалого стримування справжніх переживань.

ЯК СТИЛЬ ВИХОВАННЯ ФОРМУЄ ОСОБИСТІСТЬ ВАШОЇ ДИТИНИ

Стиль виховання, який обирають батьки, є вирішальним фактором у становленні особистості дитини. Різні підходи до виховання формують абсолютно різні соціально-психологічні риси — від тривожності та невпевненості до самостійності та гармонійності.

КОНТРОЛЮЮЧИЙ СТИЛЬ («ІІЖАКОВІ РУКАВИЦІ»)

Батьки диктують правила, вимагають беззаперечного підпорядкування та часто застосовують покарання.

РЕЗУЛЬТАТ:
ТИП ОСОБИСТОСТІ
Тривожна, невпевнена, замкнена або агресивна дитина.

ПОТУРАЛЬНИЙ СТИЛЬ (ГІПЕРОПІКА)

Дитині надається повна свобода дій без контролю або надмірна опіка.

РЕЗУЛЬТАТ:
ТИП ОСОБИСТОСТІ
Інфантильна, безвідповідальна, егоїстична дитина.

ГАРМОНІЙНИЙ СТИЛЬ (СПІВПРАЦЯ)

Дитина росте в дружній атмосфері, де її думку поважають і враховують.

РЕЗУЛЬТАТ:
ТИП ОСОБИСТОСТІ
Врівноважена, відповідальна, впевнена в собі дитина.

ЗОЛОТІ ПРАВИЛА УСПІШНОГО ВИХОВАННЯ

БУДЬТЕ ПОСЛІДОВНИМИ
Дитина повинна чітко знати, чого ви від неї очікуєте.

ПОКАЗУЙТЕ ПРИКЛАД
Ваша поведінка — найкращий вчитель для дитини.

КЕРУЙТЕСЯ ЛЮБОВ'Ю ТА ПОВАГОЮ
Не принижуйте гідність дитини, особливо фізичними покараннями.

СПІЛКУЙТЕСЯ ЩИРО
Приділяйте час розмовам та уважно слухайте свою дитину.

4 типи темпераменту: ключ до розуміння вашої дитини

Дитина-САНГВІНІК

Душа компанії та лідер

Товариська, оптимістична, але часто не доводить справи до кінця через непосидючість.

Розвивайте терпіння та завзятість

Займайтеся справами, що вимагають концентрації: читайте книги, складайте конструктори чи пазли разом.

Дитина-ХОЛЕРИК

Енергійний та цілеспрямований бунтар

Активна, неспокійна, знає чого хоче, але схильна до спалахів гніву.

Спрямовуйте енергію в позитивне русло

Запропонуйте спортивні секції або будь-які активні ігри, щоб дати вихід енергії.

Дитина-ФЛЕГМАТИК

Спокійний та розважливий мислитель

Неспішний, врівноважений, любить стабільність, але може бути емоційно стриманим і пасивним.

Пробуджуйте допитливість та рухливість

Урізноманітнюйте дозвілля (ігри, походи в цирк) та заохочуйте до фізичних вправ.

Дитина-МЕЛАНХОЛІК

Чутливий та замріяний спостерігач

Тривожний, стриманий, розважливий, з багатою уявою, але боязкий і невпевнений у собі.

Підтримуйте та хваліть за ініціативу

Спілкуйтеся м'яко, заохочуйте розповідати про почуття та завжди підтримуйте будь-які починання.

Розділ 5. Формування особливості дитини та готовність до школи

Темперамент

Що таке здібності? Від задатків до майстерності

ЯК РОЗВИНУТИ ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ ДИТИНИ

Творчі здібності є ключовими для сучасної людини, вимагаючи гнучкості мислення та нестандартних рішень. Їхній розвиток у дошкільному віці є надзвичайно важливим і можливий за створення спеціальних умов, що стимулюють уяву та креативність дитини.

ЩО ТАКЕ ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ?

ЗДАТНІСТЬ ДИВУВАТИСЬ, ПІЗНАВАТИ ТА ЗНАХОДИТИ РІШЕННЯ В НЕСТАНДАРТНИХ СИТУАЦІЯХ.

Це спрямованість на відкриття нового та глибоке усвідомлення власного досвіду.

Швидкість та гнучкість думки

Оригінальність

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ТВОРЧОСТІ

Долитливість

Сміливість у прийнятті рішень

6 УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ

РАННІЙ СТАРТ

Заохочуйте ранній фізичний та інтелектуальний розвиток дитини.

СВОБОДА ВИБОРУ

Надавайте волю у виборі діяльності та способів її виконання.

СТИМУЛЮЮЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Створюйте обстановку, що випереджає поточний розвиток дитини.

ДОПОМОГА, А НЕ ПІДКАЗКА

Підтримуйте, але не думайте і не робіть нічого за дитину.

САМОСТІЙНІ РІШЕННЯ

Дозволяйте дитині вирішувати складні задачі, напружуючи власні сили.

БЕЗПЕЧНА АТМОСФЕРА

Створіть теплу, дружельну обстановку без критики та насмішок.

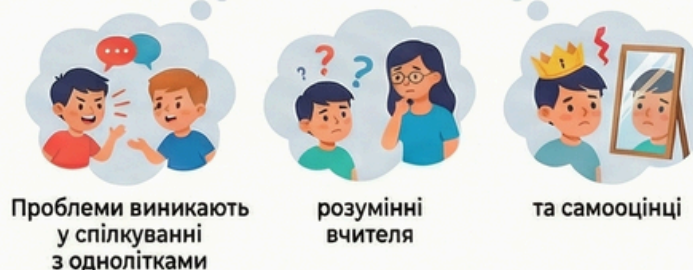
ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ

ЩО ТАКЕ ГОТОВНІСТЬ ДО ШКОЛИ?

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ

Уміння читати (педагогічна) не гарантує успіху без мотивації та самоконтролю (психологічна).

ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ НЕГОТОВИХ ДІТЕЙ

П'ЯТЬ КЛЮЧОВИХ КОМПОНЕНТІВ ГОТОВНОСТІ

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ

Дитину приваблює можливість отримувати нові знання, а не лише шкільні аксесуари.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГОТОВНІСТЬ

Розвинене сприйняття, мислення, пам'ять, увага та вміння робити логічні висновки.

ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА ГОТОВНІСТЬ

Здатність керувати своєю поведінкою, емоціями та дотримуватися правил.

СОЦІАЛЬНА ГОТОВНІСТЬ

Вміння спілкуватися з однолітками та дорослими, працювати в колективі.

ФІЗІОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ

Достатній рівень фізичного розвитку та здоров'я для витримування шкільних навантажень.

ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ

Готовність дитини до школи — це комплексне поняття, що охоплює не лише набір знань та вмінь, а й глибоку психологічну мотивацію. Правильна підготовка є фундаментом для психічного здоров'я та успішного розвитку особистості в майбутньому.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ: ФУНДАМЕНТ УСПІХУ

МОТИВАЦІЯ – ЦЕ БІЛЬШЕ, НІЖ БАЖАННЯ ВЧИТИСЯ

Дітей приваблює навчання як серйозна діяльність, що веде до результату.

ДОВІЛЬНА ПОВЕДІНКА: УМІННЯ КЕРУВАТИ СОБОЮ

Це здатність дитини підкоряти імпульсивні бажання свідомо поставленим цілям.

СПІЛКУВАННЯ: ДОРΟΣЛИЙ ЯК ВЧИТЕЛЬ

Вміння сприймати дорослого як наставника є важливою частиною готовності до школи.

ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ: ЩО ПЕРЕВІРИТИ?

ЗАГАЛЬНА ОБІЗНАНІСТЬ ТА МИСЛЕННЯ

Дитина може розповісти про себе, порівнювати предмети та робити прості висновки.

УВАГА ТА ПАМ'ЯТЬ

Здатність знаходити відмінності на малюнках та запам'ятовувати групи слів чи предметів.

МОВЛЕННЯ ТА ДРІБНА МОТОРИКА

Чітка вимова всіх звуків та вміння копіювати прості зображення чи написи.

ДИТЯЧА ПСИХОЛОГІЯ

ІНФОГРАФІЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ А2 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

